

Tal i anledning af konungens höga förmälning hållet den 14 november 1797 i ...

Rosén, Gustaf,

1700-1829 81 Ca Gust. IV Ad. Br. 1797

ROSEN, G.

T A I

I A N L E D N I N G

A F

K O N U N G E N S

H Ö G A F Ö R M Ä T N I N G

H Ä L L E T

D E N 1 4 N O V E M B E R 1 7 9 7

I

K O N G L. G U S T A V I A N S K A A C A D E M I E N

P Å C O N S I S T O R I I A C A D E M I C I B E F A L L N I N G

A F

G U S T A F R O S É N,

M A G I S T E R D O C E N S O C H L E D A M O T A F K O N G L.

W E T T E N S K A P S O C H W I T T E R H. S A M H Ä L L E T.

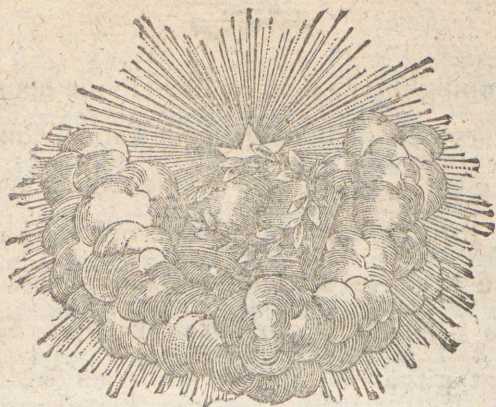
I G Ö T H E B O R G.

U P S A L A, 1798.

T R Y C K T H O S J O H. F R. E D M A N, K G L. A. B O K T R.

Jas. samh.
Vitt. Jas.
Vers Kungl.
Smt v ad.
(Bor.)
1700 - 1829
1797

Mine Herrar!

Vi sågo redan på Thronen den Konung,
som länge varit Sveriges hopp. Hans
tidiga visdom, Hans dygd, och den lugna
vårdighet, som tillhör dem båda, berättiga-
de oss, at i desfa första stunderne af Hans
regering uptäcka vissheten af ännu lyckli-
gare tider. Det återstod oss blott, at be-
gåra en belöning för de mōdor, dem Han
redan burit, en upmuntran vid utfigten af
den långa banan; Himlen hōrde våra önsk-
ningar: GUSTAF ADOLF åger en Maka,
bildad at göra en god Konung lycklig. De

fullkomligheter, dem vi hos Henne beundre, hjertats och förståndets egenskaper, som någon gång i glansen af yttre behag uppenbara sitt sjelfständiga värde, och värka med högre kraft — alt sammanstämmer att fullborda urbilden af en ålskad Furstes Gemål och at gifva högtidlighet åt denna dag! Den, hvilken J, vördade Fäder! befallt at tala, bör ej förföka at bereda Sig en vålvilja, den han med ingen förtjenst kunde sig tillägna, men han tryggar sig vid den fanningen, at det gifves ingen våltalighet för hjertats rörelser.

FÅDERNESLANDETS stadgade vål, det eviga minnet af en förening, kår för et helt folk, vålfignad af kommande slågten — hvilka anledningar til en Fäst! Men denna vinner en ny helgd, då den råcker et stöd åt dygden, åt menskligheten en tröstande öfvertygelse, at vårklig fällhet ej är nekad dem,

dem, som med åran af en högref beståmmelse måste förena den egna förfakelsens plikt. Ofta se vi lifvets glädje och lugn i öfverflöd bjudas åt sådana, som ej förtjena dem eller ej kunna känna dem helt. Huru många stunder af ren tillfredsställelse finnas ej innom en inskränkt vårkningskrets, men unnas sparsamt åt den Wise, den allmänt Nyttige, och om de någon gång af händelsen möta honom, njuter han dem med en delad känsla, eller våpna de afunden och olyckan med en ny gadd. Medlidandet borde vara hans tröst, men ej fällan anser sig den enskilt lycklige befriad från denna broderliga plikt, då han offerar en kall högaktning, och föröfrigt öfvertalar sig, at det inre medvetandet är en tillräcklig belöning, emedan det få ofta är den enda. Äfven til Statens högsta kall lämpas detta omdöme. Denna vidfräckta förmåga til lycka eller ofärd förvånar, och man glömmar, at Konungar ej finna all sin fällhet i den glans, som skym-

mer Kronans börda. Någon gång bemödar man sig åfven, at försvara ödet, då det från Majestätets rättigheter undantager den rena glädje, som, icke fökt, njutes af den ringaste Underfåten, och man diktar sig en tillåtelse til den fordran, at Regenten skall upoffra alla stunder af sin lefnad åt Styrelsens omsorger. Nej! åt dessa svårare mödor åmnades en jämnmåttad ersättning, och hvar skulle denna tilljudas, om ej i lifvets yppersta njutning: den husliga fällheten. Med et hjerta öppet för all ådel glädje, har **GUSTAF ADOLF** emottagit Himlens bästa skånk, en ny känsla af heliga plikter skall göra Honom däraf dubbelt förtjent.

SÅ hafva goda Konungar fökt och ofta funnit i det enskilda lugnet en hvila från Regerings-bördan, och, man skulle snart tänka det, de hafva ålskat at glömma sitt vålde, för at i rikare mått emottaga de välsignelser, som gjudas öfver en omärkbar lefnad.

nad. Det gifves kanske icke en mera tillfredsställande känsla, än den en Konung åger, då han tänker sig alt det goda, han bör och kan uträtta; då han ser, at et enda klokt beslut, en enda ljus tanke, ofta väckt genom en tillfällig upptäckt af Statens behof, kan föda en nytta, som vårkar jämnt och i århundraden til allmänt väl; då han ser, at hans vink är tillräcklig, at uträtta det, som menniskovännen knapt vågade hoppas, eller hvarvid många söndrade krafter förgåfves skulle förtära sig. Men detta högtidliga medvetande gifves ej för at länge vara, och snart i den mågtiga förtiusningens ställe visar sig faran af et misstag, lika granslöft i olyckliga följder. Äfven den dygdigaste Furste, väpnad med Samvetets styrka emot alla de anfall, som af tiders lynnen eller förvända tydningar måttas emot honom, kan likväl icke altid med jämn förnöjsamhet känna sitt låge. På den stora Skådeplatsen, där alla, med eller utan rätt at

döna, men med den måst fikna blick, men oftast ur en falsk synpunkt, betrakta alla sidosidor af hans handlingar; där de obetydligaste af hans företag med en mistänksam sorgfällighet måtes efter sjelfgjorda regler — huru skulle han ej känna tvånget af sin ställning, af den upmärksamhet, hvarmed Han måste beräkna sina steg! Och skåden denna samma Mågtige, i bragders kalla glans, under bullret af ryktets alla stämmor, omringad af en mängd, som påtrugar honom et falskt eller osmakligt lof — med hvad otolighet skall han ej fly ur hvirfeln af tacklösa mödor och toma betygelser, skall han ej skaka Politikens boja från sina armar, för at sträcka dem mot en Maka! — Olycklig den Regent, som ej åger hemlefnadens fristad! Olyckligare, om han ej begriper, at den dygdige Bourbon ej ville byta et af de ögonblick, dem han njöt ibland sina barn, emot den tjusning, som våldsamtryckte hans hjerta, då medtäflare böjde sina hjesfor

for för honom och segren. I skötet af en ålskad slågt försvinna årans skuggbilder, och villigt förfakar Fursten sina anspråk på et vidlyftigare rum i häfderne, för at här uttaga en vis och en tillräcklig belöning.

DENNA gifves åt folkens vålgörare, men aldrig åt den onda Regenten, och detta år hans grusligaste straff, och detta år den hämnd, som en oförrättad mensklighet utkräfver redan förr, än den stämplat hans namn med en evig vanåra. Tung ligger hans Spira öfver förnedrade, men någon gång välfves bördan på honom tillbaka. I desä stunder af sjelfkånsla, når han med harm skådar den besvärliga ståt, som ej längre förmår at quäfva den hemliga plågan, når han våmjes vid låffånger, dem hans samvete högt vederlägger, då blir det en råga på hans olyckor, at han finner sig ensam i öknen af sitt hjerta; då skall han, lik Spaniens Philip, i en dygdig Maka och Son tro sig se mördare.

MEN glådjens fest bör ej fläckas med desfa bilder, och vi behöfve ej uplöka motfatfer, för at fullkomligare känna den lyckliga lott, som tillhör vår Konung.

REDAN i sitt hjertas bifall ågde Denne en styrka, hvarmed inga fästen och inga härrar kunna måta sig. Wid hvarje vålsignande suck, som upfändes af lyckliga Underfåtare, fänktes i Hans själ en ny känsla af Himmelsk frid, et nytt mod, at trottsa alla de hinder, som kunde försvåra utöfningen af Hans plikter. Men Honom förvarades en fällhet, som skulle sammanbinda desfa delade belöningar. Hans ifver at upoffra sig åt de mångfaldigt skiftade mödorne af en ny styrelse; Hans arbetsämhet i desfa vårer, som fysselfåtta själens alla krafter, Hans ståndagtighet — kanske skulle desfa strånga dygder gjort Honom mindre känslig för all glådje; en vållust, lika fann, men mera liflig, ån den inre öfvertygelsen, skulle förgåfves
bju-

bjudit sig åt et hjerta, som med dygdens heliga rättighet kunde tillägna sig den, och GUSTAF ADOLF skulle lefvat för oss, ej et ögonblick för sig! Nej! en brottflig egennyttas kraf kunde ej förenas med vår kärlek och tacksamhet; til desä vann Konungen en dubbel rätt, då Han förfåkrade sin egen lyckfalighet.

OFTA behandlades valet af en Furstes Maka med den betänksamma omständelighet, som tilhör Politikens måst uträknade företag, och denna konst förstod at breda sina Labyrinthers mörker öfver hjertats enfak. Europas Regenter måste af slumpen eller en diktad nödvändighet emottaga dem, som skulle dela Thronen; hvad under! at desä fällan delat hjertat, at en Maka förbittrat en Furstes dagar, i stället at försköna dem: at hon drifvit tillbaka goda Underfåtare, hvilkas kärlek Regenten ågde med full rättighet; at ofta en förslagen och vålluftig Prin-

Prinsetsa misbrukat sin magt för at vinna nedriga ändamål, och råckt åt en bedragen Maka den trolldryck, som skulle göra honom blind för olyckligas tårar, blind för den skakning, som ännu på afstånd hotade stöden af hans vålde. Förvisad vare då denna sed, få rik på olyckor! Det tilhör ej Europas Styrare at härma Östra Ländernes Barbar. Må denne emottaga sin brud, höljd af flöjan; antingen känner ej hans råa fjål de rörelser, som borde råda dår vid et sådant möte, eller förjagar en plågsam nyfikenhet ur hans öga kärlekens eld. — Det tilhör Uplysningen at åfven i detta fall fåsta gränfor för de inkråktningar, som skett på bekostnad af Mensklighetens äldre rättigheter; Vår Konung kände och agtade den fanning, at hjertats angelägenheter böra afdomas inför hjertats domstol, och Han gaf det vackrafte efterdöme, då Han gick at bestämma det val, som borde bereda Hans högsta fällhet.

AF denna anledning fördt, huru gärna
 hvilar ej vårt minne vid den förste GU-
 STAF ADOLF, som med Hjeltens åra,
 och Hjeltens strånga kall visste at förena al-
 la de mildare dygderna; som var ämnad at
 känna både kärlekens qual och des belö-
 ning! Äfven Han föraktade at åt et blindt
 öde anförtro afgörandet af sin lycka. Med
 detta fåkra omdöme, som valde Ministern
 eller Fältherren, men skärpt af hjertats fi-
 nare känsla, gick Han at utse, en Maka,
 och Han bedrog sig ej. Store Konung!
 Du begårde ej mer än hemlefnadens enkla
 glädje, och Du ägde den. Wittne de tårar,
 hvarmed Du öfverlemnade denna Maka och
 Ditt barn i Dina Underfåtares vård, då Du
 rycktes ur deras armar för at möta döden.
 Wittne det denna aldrig tröstade jåmmer,
 som, gömd bland grafvens skuggor, helgades
 åt Din aska. — Dig skänktes blott några ö-
 gonblick af fällhet — kanske skulle vanan
 at vara lycklig gjort Dig döf för pliktens
 och

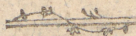

och odödlighetens kallelse. Må Din förlust rikt erfåttas på Din Ättling, må Han med Ditt namn och Dina dygder ärfva Ditt anspråk på belöning!

HAN skal åga den, och med detta vilkor skall Han ej tveka vid någon förfakelse. Kanke gifves det ingen bittrare än Wänskapens. Sällan, fållan skänkes denne åt Konungar, få hel, få innerlig, som den njutes i lågre kretsar. Öfverlågfenhet å ena sidan, och å den andra medvetandet af en gränslös förbindelse, beröfva antingen denna förening sitt finaste behag, eller förvandla de dess natur fullkomligen, och å det få litet jämnlika förhållandet imellan Wälgörare och Gunstling gifves et oriktigt namn. Detta sjelfbedrågeri år förlåtligt, och det år fållan skadligt, då det håller sig inom den gråns, som år beståmd af högge plikter. Men det år ej endast brottflingen som år beröfvad Wänskapens tröft. Wi beklage ej denne,

ne, då Han fuckar i qualet af den straffdom, som hvilar öfver honom. Huru ofta se vi icke en Förrådare, som med njutningen af det onda, han kan värka, bemödar sig at tyfta inre förebråelser, och som förftår at förklåda sitt flafviska lynne, för at under redlighetens larf lättare smyga gifftet i et hjerta, hvilket vet at förvara sig mot lastens öpna anfall. Den dårade öfverlämnar sig utan förbehåll, och han vet ej, at hvarje nytt förtroende gifver åt uphofsmannen af förfåtet en anledning at berömma sig öfver sin flughet. Lycklig den Furste, som i en Makas armar flyktat undan faran at bedragas eller bedraga. Söker han bland tusende beundrare förgåfves en vän — i en ömare förening skall han glömma detta behof eller finna det ersatt; och om den sållsynta förmånsrått år honom förvarad, at med den enskilta vånskapens hjertlighet få omfamna en ådel man — på dubbelt sått tyder då Himlen för honom sitt väl-

välbehag. — Men, när njutes förtrolighe-
ten mera fullkomligt, än då den vid sam-
ma föremål förenar sig med den varmare
tilgifvenhet, som är därmed så nära beflä-
gad, och hvad namn äger väl den känsla,
som i Makars hjertan födes af vånskapens
och kärlekens blandade vålden? Den är för
Konungar en varning emot alla de nöjen,
som borde vara lika främmande för deras
begär, som de äro stridande mot deras be-
stämmeelse. Den dygdige Furste, som fun-
nit glädjen i sin husliga lefnad, behöfver ej
trötta fintligheten för at med nya lustbar-
heter fylla de toma stunderne, och den äd-
le skall ej hafva någon tid at fördrifva, ty
han kan aldrig känna sin varelse med leds-
nad. Han njuter den enskiltes glädje, ej
med magtens, utan med människans rättig-
het, och han skall vagta sig at med Maje-
ståtets glans och sedvanans tvångslagar för-
jaga denna enkla, men ömtåliga fällhet. Då
någon gång konsten åt honom tillfaller en
prakt-

praktfull Fäst, skal hon med afund se den lycklige hafta, at bland de ómafte föremålen för sitt hjerta dubbelt njuta den högtid, som Naturen endast förstår at bereda. Den alltid lika, men fullkomliga tilfredsställelse, som en Konung hämtar af sin hemlefnad, bör och kan yttra den mått välgörande värkan. Den gifver åt alla hans företag det jämna skick, som fåkraft förvisar om framgång. Hans själ, lugn som den sällhet där råder, gifver enhet åt hans styrelse, och Passionens dimmor hålja ej för hans óga det stora målet. Den förvillelse, som födes af grånlösa begår, af stormarne i et hjerta, som ej fåttat sig vid ådla föremål, gifver icke en falsk riktning åt hans beslut. Med en ny móda för sitt folks vål köper han en ny belöning. Om han lysfelfätter sig med värf, hvilkas goda följder ånnu icke, eller dunkelt visa sig: om han freftas at misströsta ófver möjligheten at upfylla vackra förefatfer, när han ser dem oöfvervin-

B

ner-

nerligen motas af händelser, dem ingen vis-
het kunnat förutse, ingen magt kunnat sty-
ra: då skall han ej från denna pröfning be-
höfva frålfa sig genom en kall forglöshet.
Han quäfver ej minnet af sina plikter för
at skapa sig et konstladt lugn, men han
nyttjar den dyrbara tillflyckt, som i före-
ningen med en Maka är honom förvarad.
Han vet at han ej utan rådnad skulle kun-
na känna denna fällhet, om han ej förtjen-
te den; men åter — när Han kan helt öf-
verlämna sig åt den, när han åger den ren
och oändeligen förhöjd genom förflutna mö-
dor, i denna högtidliga stund emottager han
af sitt hjerta det vittnesbörd, at han up-
fyllt sitt kall, ty han kan njuta sin lycka.
— Sådan är den lott, som tilhör vår Ko-
nung, få skall den vårka til Fäderneslan-
dets vål. Men det ågnar en annan at full-
borda denna tafla. Må vi med en stum och
tacksam vördnad låsa Himlens vilja teknad
i de händelser, hvilka Dets vishet ensam
be-

beredt, i de vålgerningar, hvilka Den ensam har magt at utdela. Wi kunne trygga oss vid den borgen af Hans mildhet, som vi med FREDRICA redan emottagit. Ur lugnet gick Hon at upfylla nya plikter, at upfylla dem med glädje. Med efterdömet kraft fåstades i Hennes hjerta den öfvertygelsen, at Magten först då förtjenar detta namn, när den hvilar på själens öfverläghenhet och dygdens eviga styrka. Wid GUSTAF ADOLFS sida skall Hon finna denna fanning bekräftad. Hvilken eftersyn åger Hon icke i den Drottning, hvars milda egen-skaper nårdes i lugnet, åt hvilket Hon helgat sina dagar. I den tyfta lefnadens sköte har Hon funnit all den glädje, som är förenad med Dygdens Majestät, ej altid med Konglighetens. Denna det goda hjertats konst, at i alla lifvets skiften bilda sin egen och andras fällhet, skal blifva den dyrbaraste skänk, som Hon kan gifva åt sin Sons Maka, och i frukten af Hennes läror,

Konungens och Folkets väl, skole vi älska
 at igenkänna en ny välgerning af SOPHIA
 MAGDALENA.

OCH — i den fulla besittningen af all
 den glädje, som ådla själar gifva sig sjelfva,
 skall väl det Par, hvars Fests vi fire, glömma
 at vidga uplysningens vålde? Huru skul-
 le De njuta den rikedom af rena och skifta-
 de nöjen, som åro frukter af Mensklighetens
 förädling, utan at med ifver befrämja den?
 Då de skåda alla de olyckor, som alstrades i
 mörkret af fordna Secler, när Barbarn med
 samma vilda stålthet brände den vårnlöses
 koja, och föraktade en Makas rättigheter;
 när misbruken och farorne af et vidstråkt
 men illa grundadt vålde bevisade, at den
 mågtige bör bäfva för sin förmåga, när han
 ej känner des vilkor; då skola De med vår-
 den om all nyttig kunskap bana för sig och
 sitt folk nya vägar till fällhet. Manad af
 Förfäders efterdömen, ledd af sin egen bö-
 jel-

jelse och sin odödlige Fars anda, skyddar GUSTAF ADOLF på en gång sin och Sanningens magt, öppnar Han rymder för Snillets värksamhet, skiftar Han dess belöningar; och då detta Lårofåte gifver saknadens offer åt den Tredje GUSTAF, helgar det en ökad erkänsla åt sin nye Wälgörare. — FREDRICA, icke fostrad i den veklighet, som döfvar sjärens krafter, men från sina första dagar fysfelfatt med dessa krafter odling, och van vid den fina vållust, som belönar den, skall med nya band förena Minnets döttrar och Behagen.

Så fullbordas vårt hopp om lyckliga tider; må vi framskynda dem, genom det enda vilkoret för et Samhälles bestånd: allmän, medborgerlig dygd! Må GUSTAF ADOLF i denna sinna et stöd för sin Thron, en lättning i sina mödor! Må Han låsa Himlens välbehag, Folkets kärlek i den blick, hvarmed Hans Gemål Honom möter! Aldrig

drig skall Han i Dennas famn behöfva fö-
ka tröst öfver misnöjda ögonblick; tröttad
af omsorger, men belönt genom utsligten af
deras nytta och vissheten af vår tacksam-
het, njute Han sin enskilda lefnad för at med
dubbel vårksamhet bereda fällhet för sin
större Famille. Då skall en Husfader, om-
gifven af sina barn, och tryckt til en Makas
hjerta, skatta sin Konungs lyckfälgighet efter
sin egen, och ej kunna önska Honom nå-
gon högre.

Utskär
Linné
Hjerta
Hjerta
Hjerta

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Centimetres

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

